

teni nézőterét. *Olcevszka Mária, Né-meth Mária, Schipper, Boland* énekelt színpadán és több estén *Teiko Kiwa* japán énekesnő. Níppen leánya kiváló művésznő. A *Pillangókis-asszony* címszerével tökéletes illúzióba ringatott. Jó színésznő, feltűnően muzsikális és nagyszerű ének-kultúrával rendelkezik. A hangja behízelgő és hajlékony. De mintha egy árnyalattal halványabb és erőlenebb volna, mint a fehér ember torka. Valami gyermekes szín vibrál benne, ami — ha nem tévedünk — Japán földjéből szivárgott.

Papp Viktor.

Művészeti szemle.

A Nemzeti Szalon egy nagy reprezentatív kiállítás keretében igen érdekes gyűjteményben mutatta be a nagy múltú és nagyon számottevő lengyel grafikai művészetet. Lengyelországban a grafika legelső maradandó értékei a XVI. XVII. és XVIII. században tűntek föl. Az első nagy nevek: Ziarnka (akit Le Grain-ként ismer a művészettörténelem), továbbá Falk és Chodwiecki. Ők azonban még főleg mind művészi könyvdíszítók szerepeltek. Az igazi, önálló grafikai művészet voltaképpen a lengyeleknél is a XIX. század második felében született meg, az impresszionizmusnak a grafikában való jelentkezésével. Pankiewicz József és Wyczotkovski Leó voltak azok, akik ezen az úton jelentős lépésekkel elindultak. Ők érezték meg, hogy az impresszionizmus a grafika terén is teljes erővel érvényesíthető. A lengyel művészi szellem egyidejű megőrzésével bele tudtak kapcsolódni az újkori művészet atmoszférájába. Egymásután termelte az új és nagy tehetségeket a lengyel grafika. Siedlecki, Brandel Noskowski és Repacki, a lengyel faépitészet kiváló krónikása Gumowski, Rubczak, Krakkó ódon szépségeinek imádója már egy viruló grafikus művészet jelesei. Ők s az utánuk következők a grafika minden ágában, fametszetben, akvafortában és litografiában egyre szebb és szebb alkotásokkal ajándékozták meg a lengyel művészetet.

Ma, amikor a magyar grafikus művészet nagy előretörésben van, különösen érdekes volt összehasonlítani a lengyelek művészetét a mieink törekvéseivel és eredményei-

vel. Az összehordott anyagon meglátszott, hogy a kiállítás rendezői nagy súlyt helyeztek arra, hogy a nemzeti jelleget minél erősebben ki-domborítsák. A pompás lapok nagy többségéből egy teljesen egyéni megszíneződésű művészet bontakozott elő.

Különösen nagy hatást váltottak ki az impresszionisták munkái. A modern lengyel grafikusok friss, mozgalmal életet tudnak bele vinni a grafika sokak előtt kissé tán száraznak és keménynek tetsző világába. Sok tájképükből, a népéletből vett jeleneteikből behízelgő lágság, puha, finom költészet árad. Gazdag, művészi egyéniségek dús lelki skálája szól e lapokból hozzánk, s ezt a meleg szólamot különösen érdekessé teszi a mindig kiérző nemzeti mel-lézköngé.

A hatalmas anyag ezeket az összbonyomásokat váltja ki a szemlé-lőből.

A termek során végighaladva, Cielewsky Tádé modern hatású, igen érdekes fametszeteivel állít meg bennünket. Czerwinski Ede csupa modern finomság. „Madárijesztő“, „Híd Párisban“ című fametszetei elsőrendű alkotások. Hoppen János szép, régi templomképei is megragadtak mindenkit. Jabliczinski gyönyörű kis színes rézkarcai lengyel városképekből adtak izelítőt. Végtelen finomságú, tökéletes kis munkák ezek. Mann Sándor egy danzigi színes kőrajzával véste belénk nevét feledhetetlenül. Oles Endre „Tavasza“ című színes kőrajza szintén mestermunka. Pankiewicz József műveinek hosszú sora egy gazdag művészlelék finom megnyilatkozásai. A „Nyírfák“ jelentéktelennek látszó kis témájába a természet tiszta költészetét szólaltatja meg. Táj- és városképei tele vannak artisztikus szépségekkel. Nagyon szépek párizsi részleteket ábrázoló munkái.

Skoczylas László erős, komponáló tehetség. „Haramiák“ című színes metszete nemcsak formában gazdag, de teljesen különös lengyel hangulatot áraszt. Mesterileg rögzíti meg a lengyel típusokat. Stan-kiewicz Zsófia régi varsói témáival ragadott el bennünket. Szczyglin-szki Henrik „Temető“ című színes kőrajzát is meg kell említenünk.

A Szinyei Merse Pál Társaság művésztagjainak második kiállítása január hó végén nyílt meg az Ernst Múzeumban.

Három évvel ezelőtt a szó igazi értelmében szenzációt jelentett a Társaság első kiállítása. Ez a második csoportkiállítás nem olyan színes, mozgalmasság, nem olyan reveláló hatású, de biztos kiegyensúlyozottságában, a maga komoly, abszolút értékével mégis méltó folytatása az elsőnek. Ugyanazon nevekkel találkozunk itt most is ugyanazon lelkes, művészi akarást láthattunk. Most is éreztük, hogy a Társaság tagjait a legtisztább művészi szándékok hevítik, most is rezonáltunk a lelkük kohójából kiforró értékek csengésére: mindössze annyi különbséget láttunk, hogy e nagytehetségű művészek ezúttal nem munkásságuk legjavát hordták össze, hogy most látott műveikben nem feszítettek végsőig tehetségük íjját. Valahogy az is volt az érzésünk, hogy a résztvevő művészek túlnyomó része külön-külön kollektív kiállításokra tartogatja friss munkásságának legjavát. A Szinyei Társaság reprezentatív nivóját azonban éppen az igazolja leginkább, hogy a kiállítás így is eseményszámba ment. A teljesen kiforrott modern, magyar művészet tiszta eredményeinek csillogó tükröképét nyújtotta. Modernség és magyarság finom harmóniában jelentkezett ezekben a művekben. Az egyéniség döntő ereje ott vibrál az alkotások javarészen. Ezeknek a művészeknek meg van a maguk külön hangja, melyhez elmélyült kultúra és lelkiismeretes keresés útján jutottak el.

Most is Rudnay Gyula hatalmas skálájú művészete mondott nekünk legtöbbet. Ecsétjéből csak úgy árad a magyar drámai erő, a szépség faji zamatokkal telített bódító káprázata. „Díófa” című képe egy rezgő-életű darabja a magyar világnak. Az „Eső után”-ban Paál komor ereje villan fel modernebb cikázással. Az „Este” ecsettel kifejezett magyar ballada. Az „Út a kereszthez” egy felfokozott Munkácsy szólam. Kitűnő kép a „Falu utca.” A „Szent Lélek jövetele” mozgalmasság, ragyogó kompozíció. Tiepolo egyik elgondolására emlékeztet, de sokkal több benne a lendület. A „Lókötő” izgalmas érdekességű piktori látomás.

Kosztá József leginkább régi té-

máit festi. Szentés vidékének széles horizontjából vág ki egy-egy csendes tájrészletet néhány alakkal, vagy kedvenc színmalmát ábrázolja. Egy ilyen képe régi erejében mutatja. Koszta azonban most kissé színtelenebb lett, palettájáról nem az ismert tűzzel szikráznak le kékei, sárgái és pirosai. De mint mindig, most is nívós, lelkes és magyar.

Csók István „Interieur”-je és többi képei a nagy mester magas színvonalon álló alkotásai, de ezúttal ő sem hozott szenzációt. Érett, gazdag skálájú magyar művészete azonban teljes virulásban mutatja művészetét.

Iványi-Grünwald Béla sötét tónusú, erősen romantikus látású képeket küldött. Mint mindig, most is érdekes, elmélyedő, tartalmas, de sokkal jobban szeretjük legutolsó csoportkiállításának feledhetetlen magyar poézist sugárzó műveit.

Perlmutter Izsák képei munkásságának java értékeit jelentik. Kifinomult, leszűrt művészi felfogás árad ezekből a tompaságukban is temérdek színváltozatot sugárzó munkákból. „Piros alma” és „Sárga almák” című két esendélete a tárlat legszebb darabjai közé tartozik. Ezek a képek lélekből kerültek a palettára. A „Tükör előtt”, „Gyász”, „Varróleány” s még néhány műve Perlmutter művészetének jelentős állomásai.

Vaszary János ezúttal a rohanó párizsi élet villanásait elleső kiváló rajzait hozta el. Rippl-Rónai József nagy kvalitásai teljes erejükben csillognak. Pólya Tibor friss, mozgalmasság munkákkal szerepel. Vidovszky Béla igen sokat erősödött, haladt, egészséges naturalizmusa teljesen kivirágzott, intérierjei most is kitűnők. Hatvány Ferenc engedett régi ingresque merevségéből, képei most színből melegebbek, vonalban lágyabbak. Magyar-Mannheimer Gusztáv szokott témáit festette meg ezúttal is.

Fényes Adolf nagyobb kollekciója a kiállítás egyik komoly értéke. Archaizáló hajlammal, finom ódon tónusok sejtelmébe burkolva mondja el neo-primitív látomásait. A „Prédikáció” tökéletes kis alkotás. Néhány hasonló modorban festett bibliai tárgyú képe is elsőrendű. Kis tájképeit meleg elmélyedéssel vitte vászonra. Mattyasovszky - Zsolnay László elegáns könnyedséggel, fran-

ciás modorban festett képei közül az „Ananász“ tetszett nekünk legjobban. Zádor István grafikái közül a 162—166. számúak a legfinomabbak. Glatz Oszkár teljesen kiforrott művészetét néhány kitűnő műve képviseli. Szőnyi István most is lendületes, fiatalos és bátor, de nem olyan magvas a mondanivalója. Kandó László két nagyon komoly elmélyedéssel festett arcképpel, Herman Lipót főleg kompozíciókkal és kellemes tájképekkel szerepel.

A szobrászok közül Kisfaludi-Stróbl Zsigmond az első terebben kitűnő portréjával, Lux Elek kedvenc tánc témáinak egypár jó változatával, Szentgyörgyi István Környei kitűnően mintázott fejével és Kertész K. Róbertné elegáns, finom portréjával tűnik ki. Sidló Ferenc „Fésülködője“ s kútja a művész javamunkái közül való. Stróbl Alajos „Medusája“ maradandó értéket fog tökéletes vonalakba. Leányfeje is nagyon szép alkotás.

*

A Cennini Társaság harmadik kiállítására a Nemzeti Szalonban nyílt meg. Halápy Ede nagy akvarell-kollekciója volt a tárlat legjelentősebb értéke. Halápy bensőleg érzi a vízfestmény hatásának minden titkát és költői finomsággal fejezi ki mondanivalóját általa. Főleg Budapest környékéről festett tájképei dicsérik lelkes, meleg művészetét. Ez a gyűjtemény egy nagyskalájú magyar akvarellistát állított művészgárdánk első vonalába. Gábor Móric néhány komoly értékek felé ígérkező festményével kötött le bennünket. Diósy Antal párizsi vízfestményei között számos értékes akad. Hende Vince falfestményvázlatai még nem bontakoztak ki a különböző hatások alól, de egy elmélyedő, komoly ösvényt választott művész figyelemreméltó törekvéseit éreztetik. Hendének van fantáziája és máris sokszor megtalálja az utat a gazdag formák sikeres kifejezésre-juttatása felé. Leszkovszky György mintha németes hatások alatt dolgoznék. Néhány érdekes ígéret figyelemreméltóvá teszi törekvéseit. Márton Lajos és Horváth Jenő munkássága még kiforratlan, illusztrációik átlagos munkák, egyikük sem kelt különösebb hatást.

Mariay Ödön.

Új francia regényirodalom. Benjamin Crémieux első tanulmánykötete, a XXe siècle (Première série) az első komoly számadás a híresebb mai francia írókról. Crémieux, ki a *Nouvelle Revue Française* kritikusa és a *Nouvelles Littéraires* hasábjain beszámolókat szokott írni az előző év irodalmi törekvéseiről, igyekezve a jövőbe is bepillantani, megértően áll a legújabb irodalommal szemben és mégse válik — a legújabb divat szerint — érthetlenné és nyúlóssá. Nem csinál a kritikából parazita irodalmat mint Thibaudet a *Nouvelle Revue Française* másik művelt, de anyagát széjjel-morzsoló kommentátora. Crémieux az ész embere aki megérteni törekszik és az ő értelmezését becsületesen el is mondja. Könyve megjelenése jó alkalom arra, hogy a legújabb francia irodalmi törekvésekkel megismerkedjünk.

Kötete csaknem teljesen a *Nouvelle Revue Française* körével foglalkozik s valóban a mai francia irodalomban az ujságot, a merészséget, a haladást és egyúttal az általánosságra, európaiságra törekvést ez a kör és hatalmassá nőtt kiadócége (*Librairie Gallimard*) képviseli. Ide írom Crémieux választott íróit: Marcel Proust, Jean Giraudoux, Henri Duvernois, Pierre Hamp, Valéry Larbaud, Pierre Benoit, Jules Romains, Pierre MacOrlan, Paul Morand, Drieu la Rochelle, Jean Paulhan, Luc Durtain, Henri Pourrat.

A kötet legértékesebb része a Proust-tanulmány. Ezúttal nem kívánunk ezzel a fenoménal újra foglalkozni. A közeljövőben, midőn majd regényének posthumus utolsó része is megjelenik, alkalmunk lesz végre teljesen áttekinteni nagy művét és visszatérünk rá.

Inkább kísérjük meg, hogyan lehetne a többi arcképet bizonyos egységes szempontok alá egyesíteni és megjelölni azokat a problémákat, melyek a legújabb francia írói generációt foglalkoztatják.

Lehet-e valami közös vonást, azonos tendenciát felfedezni ebben az irodalomban? A mai francia irodalomban élnek még a régi irányok, megvannak a naturalizmus és a szimbolizmus képviselői, de hol tartanak azok, akiket a kritika az „avant-garde“-nak ismeri el?

Crémieux nem próbálja meg, hogy